

УДК 58.006; 631.92

Матусяк М. В. (Вінниця, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АСОЦІАЦІЙ БОТАНІЧНОГО САДУ “ПОДІЛЛЯ”
ВНАУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ**

Ботанічні сади є об'єктами збереження біорізноманіття та представляють велику кількість рослинних видів. Основна мета створення ботанічних садів це не тільки збереження цінних аборигенних видів, але й розмноження та розведення рідкісних рослин – інтродуцентів. Велика кількість ботанічних садів в Україні була закладена у минулому столітті. Такі ботанічні сади були створені у більшості університетів України. Зокрема, це ботанічні сади Чернівецького, Львівського, Київського, Дніпропетровського та інших університетів. Поряд із об'єктом збереження біорізноманіття ботанічні сади почали відігравати роль науково-пізнавальну та дослідну. З огляду на це окремі великі ботанічні сади стали типовими науковими установами де проводяться наукові дослідження. Поряд із розвитком ботанічних садів спостерігався і їх занепад. Зокрема, наприкінці 80-90-их років минулого століття. Такий занепад відбувся у зв'язку із кризою та недофінансуванням цих установ. Покращився стан лише на початку 2000-их років.

Дослідження впливу лісових насаджень на ґрунтовий покрив нами проведено у 5 асоціаціях. Зокрема ґрунтові розрізи закладені у грабовому насадженні, модриновому насадженні із домішками ялини, буковому насадженні, дубовому насадженні, ялиновому насадженні.

Аналіз ґрунтових горизонтів вказує на більш виражені ознаки опідзолення та переміщення гумусових фракцій у більш глибокі горизонти лісових асоціацій, які характеризуються найбільшою часткою хвойних порід у складі насаджень. Зокрема, найбільш виражені процеси опідзолення були виявлені у чистому ялиновому насадженні та модриново-ялиновому насадженні. Найменш виражені процеси опідзолення під лісовими насадженнями граба звичайного. Середня інтенсивність протікання опідзолення верхніх шарів ґрунту була характерна для букового та дубового деревостанів.

За проведеними аналізом наявних показників кислотності слід відмітити, що під впливом деревостанів зросла кислотність ґрунтів, які перебували під сільськогосподарським використанням до створення лісових насаджень. Найвища кислотність була характерна для ґрунтів на яких зростали хвойні деревостани, зокрема ялина та модрина. Зростання рівня кислотності зумовлене хвойним опадом цих порід, який має виражену кислу реакцію, а підстилка характеризується анаеробним типом перегнивання. Ці ґрунти характеризуються більш вираженими ознаками опідзолення. Лісова підстилка листяних деревостанів має значно нижчу кислотність, тому ґрунтовий покрив відрізняється зниженням кислотності. Ґрунтовий покрив де зростають дубові та букові насадження характеризуються схожими характеристиками кислотності. Найнижча кислотність ґрунтового покриву відмічена для грабового насадження, що зумовлене нижчим рівнем кислотності його опаду та лісової підстилки.

Виявлені чіткі залежності вмісту легкогідролізованого азоту у ґрунтах в залежності від зростаючого деревостану. Найвищий вміст азоту було зафіксовано у ґрунтах, на яких зростали листяні деревні породи, зокрема граб, дуб, бук. Найнижчий вміст азоту був характерний для хвойних деревостанів – для ялини та модрини. У ґрунті, на якому зростало грабове насадження вміст легкогідролізованого азоту був найвищим та становив 83 мг/кг. Найнижчим вміст легкогідролізованого азоту був у ялиновому насадженні – 48 мг/кг та модриновому насадженні – 70 мг/кг. У ґрунтах, на яких зростали дубові та букові насадження вміст легкогідролізованого азоту становив 73 мг/кг та 78 мг/кг. Найвищий вміст фосфору було зафіксовано у ґрунті на якому зростало грабове насадження. Дещо нижче – у ґрунті мову покриві із модриною та ще нижче ґрунтового покриві із дубом та буком. Найнижчий вміст фосфору виявлено у ґрунтового покриві на якому зростало ялинове насадження. Вміст фосфору у ґрунті під грабовим насадженням становив 240 мг/кг. Майже у десять разів нижчий вміст фосфору у ґрунті де зростало ялинове насадження – 28 мг/кг. Високим залишається вміст фосфору у ґрунті із модриновим насадженням – 80 мг/кг. У дубовому та буковому насадженнях вміст фосфору становив 54 мг/кг. Схожі тенденції зберігаються по вмісту калію у ґрунтах із різною деревною рослинністю. Найвищий вміст калію залишався у ґрунті із грабовим насадженням – 137 мг/кг. Дещо нижчий вміст калію був характерний для ґрунтового покриву дубового та модринового насадження – по 75 мг/кг. У ґрунті де зростало букове насадження вміст калію становив 35 мг/кг. Найнижчий вміст калію був відмічений у ялиновому насадженні – 30 мг/кг.